

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

MİRAS
MƏDƏNİ İRSİN ÖYRƏNİLMƏSİNƏ
KÖMƏK İCTİMAİ BİRLİYİ

Eşqin kanı Qarabağdır!

V BEYNƏLXALQ HƏMZƏ NİGARİ SİMPOZİUMU

MATERİALLARI

2022-ci il Şuşa ilinə həsr olunur.
Quzanlı/Ağdam, 17-19 may 2022-ci il

Hazırlayanlar:

Şəhla XƏLİLLİ
Fariz XƏLİLLİ
Metin HAKVERDİOĞLU

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

MİRAS
MƏDƏNİ İRSİN ÖYRƏNİLMƏSİNƏ
KÖMƏK İCTİMAİ BİRLİYİ

Aşkın kâni Karabağdır!

V. ULUSLARARASI HAMZA NİGARİ SEMPOZYUMU

BİLDİRİLERİ

2022 - Şuşa yılına armağan olunur.
Guzanlı/Ağdam 17-19 Mayıs 2022

Editörler:

Şehla HALİLLİ
Fariz HALİLLİ
Metin HAKVERDİOĞLU

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

MİRAS
MƏDƏNİ İRSİN ÖYRƏNİLMƏSİNƏ
KÖMƏK İCTİMAİ BİRLİYİ

Garabagh is Land of Love!

5TH INTERNATIONAL HAMZA NIGARI SYMPOSIUM

PROCCEDINGS

Dedicated to the Shusha/2022 year.
Guzanli/Aghdam, 17-19 May 2022

Editors:

Shahla KHALILLI
Fariz KHALILLI
Metin HAKVERDIOGLU

Kitabın məzmunu "Miras" Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyinin cavabdehliyindədir, bu baxımdan kitabın məzmunu Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyinin mövqeyini əks etdirmir.

Kitab Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyinin maliyyə yardımı ilə hazırlanmışdır.

Tərcümələr Aysel Allahverdiyeva, Şölə Bayramova, Səma Alməmmədli, Naridə Qasımovanındır.

V Beynəlxalq Həmzə Nigari Simpoziumu (17-19 may 2022 - Ağdam/Quzanlı) Materialları (Hazırlayanlar: Şəhla Xəlilli, Fəriz Xəlilli, Metin Hakverdioğlu). İki cildə, I cild. Bakı: im.print, 2022, 452 səh.

17-19 may 2022-ci ildə Ağdam rayonunun Quzanlı qəsəbəsində Azərbaycan Respublikasının Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Agentliyinin maliyyə yardımı, "Miras" Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti, Türkiyə Cümhuriyyəti Amasiya Universiteti və Ağdam Rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə 2022-ci il "Şuşa İli"nə həsr edilən Beşinci Beynəlxalq Həmzə Nigari Simpoziumu keçirilib. Simpoziumda çıxış edən alim və tədqiqatçıların məqalələri bu kitabda toplanıb və nəşr edilib.

Üz qabığındakı rəsmi müəllifi Gülqədəm Nağıyevadır.

Dizayner: İntiqam Məhəmmədli
Fotoqraf: Anar Həbibov

© "Miras" Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi

ISBN: 978-9952-8412-2-0

MÜNDƏRİCAT

<i>Prof.Dr. Rubin ZEMON - American University of Europe – FON, Skopje, North Macedonia Historical and demographical relations of a Caucasus and a Balkan region doi: 10.30546/978-9952-8412-2-0.406. ....</i>	<i>406</i>
<i>Dos.Dr. Mayıl ALICANOV - ADPU-nun Şamaxı filialı Şamaxı soyqırımı dövründə erməni daşnaklarına qarşı partizan hərəkəti.....</i>	<i>407</i>
<i>Lale BEDİROVA (ŞABANOVA) - Azərbaycan Milli Bilimler Akademisi Folklor Enstitüsü Mir Hamza Seyid Nigari və Hâce Muhammed Lutfi`de Tasavvuf.....</i>	<i>414</i>
<i>Sabir ABBASZADƏ - Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti TÜRKSOY - Türkdilli ölkələrin mədəni əlaqələrini inkişaf etdirən beynəlxalq təşkilat kimi.....</i>	<i>427</i>
<i>Sevinc BAXŞİYEVA - ADPU-nun Şamaxı filialı Qədim türk yazılı abidələrində “eş” sözünün fonetik mənə cəhətdən dəyişməsi.....</i>	<i>432</i>
<i>Dr. Vəfa MAHMUDOVA - AMEA Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutu Azərbaycanın erkən əkinçilik mədəniyyəti abidələrində qeydə alınan qadın fiqurları doi: 10.30546/978-9952-8412-2-0.435. ....</i>	<i>435</i>
<i>Dos.Dr. Tükəzban Göyüşova-Ahıyeva, Təranə Babayeva AMEA Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutu Gədəbəyin orta əsr arxeoloji abidələr.....</i>	<i>439</i>
<i>Vəsilə RAZİMİ - ADPU-nun Şamaxı filialı Nizami Gəncəvi ədəbi irsinin gənc nəslin mənəvi tərbiyəsində rolu.....</i>	<i>448</i>

AZƏRBAYCANIN ERKƏN ƏKİNÇİLİK MƏDƏNİYYƏTİ ABİDƏLƏRİNDƏ QEYDƏ ALINAN QADIN FİQURLARI

In the Monuments of Early Agricultural Culture of Azerbaijan Recorded Female Figures

Dr. Vəfa Mahmudova

AMEA Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutu

doi: 10.30546/978-9952-8412-2-0.435.

Məqələdə din və inanclar haqqında, insanların bu inancları yaşatmaq üçün müxtəlif vasitələrdən istifadə etməsi, külli miqdarda atributlar yaratması, bu atributların bir nümunəsi olan qadın fiqurlarından söhbət açılır. Müxtəlif formalı bu fiqurlar bir neçə formada hazırlanıb. Şar formalı, kök qadın fiqurları doğan xanım, üçbucaq formalı, uzun saç təsvirli fiqurlar isə məhsuldarlıq simvolu kimi hazırlanmışdır. Bu fiqurların elmi cəhətdən təhlili Şərqi Ana Tanrısının Azərbaycan ərazisində də mühüm yer tutduğunu, qədim tayfaların inkişaf tempinin dünyanın heç bir qədim yaşayış məskənlərində izlənilən proseslərdən geri qalmadığını, hətta bəzi sahələrdə irəli getdiyini sübut edir.

Açar sözlər: məhsuldarlıq simvolu, erkən əkinçilik mədəniyyəti, artefakt, qadın fiquru.

Abstract

The article talks about religion and beliefs, how people use different means to keep these beliefs alive, create a large number of attributes, and female figures who are an example of these attributes are discussed. These figures of various shapes are made in several forms. Balloon-shaped figures of fat women are symbols of the woman giving birth, and triangular-shaped figures with long hair are symbols of fertility. The scientific analysis of these figures proves that the Mother God of the East occupies an important place in the territory of Azerbaijan; the pace of development of ancient tribes does not lag behind the processes observed in any ancient settlements of the world, and even advances in some areas.

Keywords: fertility symbol, early agricultural culture, artifact, female figure

Din və inanclar insanlıq yaranandan meydana gəlmişdir. Dini kitabların və tarix elminin təsdiqlədiyi bu həqiqəti, zənnimizcə, sübut etməyə ehtiyac yoxdur. Amma bu da həqiqətdir ki, zaman keçdikcə insanın dünyagörüşü dəyişdikcə, paralel olaraq inancları da dəyişib. Bu baxımdan, dinlərin və inancların təkmilləşməsi insanın dünyagörüşünün genişlənməsi ilə düz mütənəsbdir. Dini inancların ibtidaidən aliyə doğru inkişafını tariximizin inkişafında ardıcılıqla müşahidə etmək mümkündür. Çünki ilk insan məskənlərindən biri olan Azərbaycan həm də ilk dini inancların yarıdığı və səmavi dinlərin yayıldığı ərazidir.

Azıx mağarasının erkən aşel mədəniyyətinin yaradıcıları da artıq təfəkkürə və təşəkkül tapmaqda olan nitqə, habelə mənəvi mədəniyyətin müəyyən elementlərinə malik idilər. Azıx mağarasında 4 ayı kəlləsinin saxlandığı xüsusi, gizli guşənin olması faktı son dərəcədə maraqlıdır. Müxtəlif heyvan kəllələrinin xüsusi şəkildə qoyulduğu gizli guşələr dünyanın bir çox bölgələrində də tapılmışdır. Azıxda aşkar edilmiş heyvan kəllələrinin saxlandığı gizli yer bu cür sitayiş obyektləri içərisində ən qədimlərdən biridir. Azıxdakı həmin gizli yerlə tanışlıq həyata keçirilmiş ayının arxasındakı təsəvvürlər aləmini qarşımızda canlandırır. Belə demək olar ki, bu, məqsədyönlü, şüurlu insan fəaliyyətinin nəticəsidir.

Arxeoloji qazıntılar nəticəsində Azərbaycanın erkən əkinçilik mədəniyyəti abidələrindən əldə olunan qadın fiqurlarının, qadına aid olduğu ehtimal edilən bəzək və məişət əşyalarının təhlili ən qədim dövrlərdən, yəni Daş dövründən başlayaraq qadına münasibətin birmənalı olmadığını göstərir. Bütün cəmiyyətlərdə və sahələrdə, elmi, siyasi, mədəni, dini aspektdə, məişətdə qadın aparıcı rol oynamışdır. Məhsuldarlıq təcəssümünü ulu ana obrazında ifadə edən qadın fiqurları həm də kult obyektini rolunu oynamışdır.

Azərbaycan Respublikasının Qazax rayonu ərazisində yerləşən Qarğalartəpəsi abidəsindən bir ədəd, Ağstafaçayın sahilində yerləşən Şomutəpə yaşayış yerindən sümükdən hazırlanmış qadın fiquru, Cəlilabad rayonu Üçtəpə kəndinin ərazisində yerləşən Alxantəpə və Polutəpə qədim yaşayış məskənlərindən 30-a qədər, Ağdam rayonunun İsmayılbəytəpə abidəsindən 3 ədəd qab formalı, Tovuz rayonu ərazisindən qeydə alınan Göytəpə yaşayış yerindən 4 ədəd və s. qadın heykəli aşkar edilmişdir.

Qarğalartəpəsi abidəsi Azərbaycanın Qazax rayonunda, Ağstafa dəmir yolu dayanacağından 4 km Şərqdə Qırılı kəndi ərazisində yerləşir. Abidə Eneolit dövrünə aid yaşayış yeri olub, 10 metr hündürlüyündə təpədən ibarətdir. Arxeoloji qazıntılar zamanı çiy kərpicdən hörülmüş dairəvi planlı yaşayış və təsərrüfat binalarının qalıqları aşkar edilmişdir. Abidədən qeydə alınan evlərin döşəmələri gillə suvanıb, bəzən qırmızı boya çəkilmişdir. Bu bina kirəclə ağardılmışdır. Sümük və maral buynuzundan toxalar, çaxmaqdaşı və dəvəgözündən (obsidian) oraq dişləri, iri və xırda heyvan sümükləri, daş qaşovlar, bıçaqlar, sümük bizlər, bəzək əşyaları və bəsit saxsı məmulatı tapılıb. Gildən düzəldilmiş qadın fiquru Azərbaycan ərazisində ən qədim hykəltərəşliq nümunəsidir. Abidə e.ə. V minilliyə aid edilir. Qafqazda ən qədim metal əşya-mis muncuq Qarğalar təpəsindən tapılıb. Qarğalar təpəsi abidəsi Şomutəpə mədəniyyətinin xarakterik abidəsidir.

Polutəpə abidəsi Muğan düzənliyində Cəlilabad rayonu ərazisində İncəçayın sağ sahilində yerləşir. Abidədə ilk dəfə, 2004-cü ildə T.İ. Axundov qazıntı aparmışdır. Arxeoloji qazıntılar bu tədqiqatın müəllifinin də iştirakı ilə bu günə qədər davam edir [13, s. 46-51]. Polutəpə abidəsi Qafqazda həmdövr abidələrin ərazicə ən böyüyüdür. Ərazisi 6 ha-dır. Polutəpə Əliköməktəpəsi ilə eyni səviyyədə yerləşir və ətrafında onunla həmdövr olan abidələr vardır. Polutəpədə yaşayış evləri, ocaq yerləri, ibadətqah və qəbir abidələri qeydə alınmışdır.

Alxantəpə yaşayış yeri Muğan düzənliyində, Cəlilabad rayonunun Üçtəpə kəndindən 4 km şimalda yerləşir. Abidə, 2006-cı ildə T.İ. Axundov tərəfindən qeydə alınmışdır. 2008-ci ildən mütəmadi olaraq qazıntı işləri aparılmış, tədqiq olunmuş 222 (ondan 22 kv.m şurf) kv.m sahə tədqiq edilmişdir. Ərazisi təxminən 4 ha yaxındır. Yaşayış məskəninin qədim sakinləri dairəvi və dördbucaqlı formalı yarım daxmalarda,

dairəvi daxmalarda, kərpicdən hörülmüş və ya adi palçıqdan divarları olan düzbucaqlı daxmalarda yaşamışlar. Abidədən məişət ocaqları və duluşçu sobaları aşkar edilmişdir. Müxtəlif formalı məişət ocaqlarına bütün təbəqələrdə rast gəlinmişdir. Ocaqlar əsasən oval, dairəvi, dördbucaqlı formadadırlar. Bir-birinin yaxınlığında iki metallurgiya sobası aşkarlanmışdır. Mədəni təbəqələrdə, xüsusilə də soba qalıqlarının yanında külli miqdarda metal qalıqları, gil qəliblər, daş çəkic və d. əşyalar qeydə alınmışdır.

Azərbaycanın ən qədim abidələrindən biri olan Qobustanın Böyükdaş dağı yuxarı səki sahəsində üzərində qədim təsvirlər olan 41 və 42 sayılı daşların arasında aşkar edilmiş düşərgə haqlı olaraq "Öküzlər" düşərgəsində qazıntı işləri zamanı 41a sayılı daşın şimal üzündə daşın şərq ucuna yaxın başı və bədəni 42 sayılı qayanın cənub üzündəki döymə üsulu ilə çəkilmiş iki insan xətlərlə bəzədilmiş şəkillər aşkar edilmişdir. Şəklın aşağı getdikcə yaq hissəsi daralır. Onun yanında qədim qadın təsvirləri var. Qazıntının gedişində açılmış daşın alt səviyyəsində də qədim qadın təsvirlərinin olduğu müəyyənləşdirilmişdi. Bu barədə C.Rüstəmovun və F.Muradovanın rəhbərliylə Qobustan arxeoloji ekspedisiyasının 1974-cü il hesabatında ətraflı məlumat verilmişdi (11, s. 92-94).

İsmayılbəytəpə neolit dövrü yaşayış yeri (1, s. 74; 3, s. 17; 4; s. 5) Ağdam rayonu Xındırstan kəndinin şimal-şərqində, Quzanlı-Xındırstan şosse yolundan 250 m qərbdə yerləşir. Abidədə aparılmış arxeoloji qazıntılar zamanı 400 kv.m sahədə e.ə. VI minilliyin I yarısına aid olan memarlıq nümunələri üzə çıxıb. Xaqani Alməmmədov tərəfindən aparılan qazıntılar zamanı aşkar edilən artefaktlar, o cümlədən qadın fiqurları nəinki Azərbaycan, bütün Qafqaz neoliti üçün bir yenilik hesab olunur.

Göytəpə Gəncə-Qazax bölgəsində ən iri arxeoloji abidələrindən biri olan Göytəpə qədim yaşayış yeri (neolit kəndi) Kür çayının sağ sahilinin orta axarında, Tovuz şəhərindən 10 km şərq tərəfdə yerləşir. Abidədə 2008-ci ildə Fərhad Quliyev əsaslı arxeoloji qazıntılara başlamışdır.

Göytəpə qədim yaşayış yerində aparılan qazıntılar zamanı çiy kərpicdən qalın tikilmiş komplekslər (geniş və kiçik dairəvi tikililər), biri-birinə bağlı olan yaşayış evləri, çuxıntılı divarlar, ocaq yerləri və sobalar kimi digər tikililərlə yanaşı, qadın fiqurları da aşkar edilmişdir.

Qeydə alınan qədim yaşayış məskənləri və qəbirlərdən aşkara çıxarılan qadın fiqurları bir neçə formada hazırlanıb. Şar formalı, kök qadın fiqurları doğan xanım, üçbucaq formalı, uzun saç təsvirli fiqurlar isə məhsuldarlıq simvolu kimi hazırlanmışdır. Bu fiqurların elmi cəhətdən təhlili Şərqin Ana Tanrısının Azərbaycan ərazisində də mühüm yer tutduğunu, qədim tayfaların inkişaf tempinin dünyanın heç bir qədim yaşayış məskənlərində izlənən proseslərdən geri qalmadığını, hətta bəzi sahələrdə irəli getdiyini sübut edir.

Qədim Şərqdə Ana obrazı az qala Tanrı qədər müqəddəs tutulub. Ana, qadın müqəddəsliyi ən qədim dastanlarımızda belə öz əksini tapmışdır. Belə olmasaydı, Qazan xan düşməndən, əsir düşən el-obasından təkəcə anasını istəməzdi. Ana şərafəti, ləyaqəti, namusu hər şeydən üstün tutulurdu ki, Uruz anasının namusunu qorumaq üçün öz ətinin qara qovurma edilməsinə razı olur. Canımıza can, ruhumuza ruh verən ana südündə o qədər böyük hikmət var ki, ən ağır xəstəliklərin müalicəsində əvəzəilməz məlhəm hesab olunur.

Ədəbiyyat:

1. Alməmmədov X.İ., Quluzadə N.V. "Qarabağ neolit-eneolit ekspedisiyası"nın 2012 - ci ildə apardığı arxeoloji tədqiqatların qısa hesabatı, Azərbaycanca arxeoloji tədqiqatlar. , KhazarUniversity Press, 2013, s. 74 - 82.
2. Alməmmədov X.İ., Quluzadə N.V. "Qarabağ neolit-eneolit ekspedisiyası"nın 2013-2014-cü illərdə apardığı arxeoloji tədqiqat işləri. Ağdam rayonu, Azərbaycanda arxeoloji tədqiqatlar 2013 - 2014. , KhazarUniversity Press, 2015, s. 60 - 74.
3. Alməmmədov X.İ. Qarabağın arxeoloji abidələri toplusu. I kitab, Bakı, "ÇapArt", 2016, 448 s.
4. Alməmmədov X.İ. Qarabağın erkən əkinçi-maldar tayfalarına aid yaşayış məskənlər
5. Rəsim Əfəndi. Azərbaycan incəsənəti Bakı, "Şərq-Qərb", 2007, 160 səh. + 112 səh. (İllüstr.)
6. Qiyasi Cəfər. Nizami dövrü memarlıq abidələri. Bakı, 1991.
7. Vaxşəliyev V.B. Azərbaycan arxeologiyası (Ali məktəb tələbələri üçün vəsait). I cild. Bakı: Elm, 2007.
8. Джафарзаде И.М. Гобустан. Наскальные изображения. Баку; 1973, 198 с.
9. Джафарзаде И.М. Наскальные изображения Кобыстана (Азерб.ССР) // Археологические исследования в Азербайджане (Сборник статей), Баку; 1965, с. 18-29.
10. Bünyadov T.Ə. Azərbaycan arxeologiyası oçerkləri. Bakı; "Azərnəşr", 1960, -238 səh.
11. Рустамов Дж., Мурадова Ф. О результатах археологических исследований 1981 года в Гобустане// Археологические и этнографические изыскания в Азербайджане (1980- 1981гг.), Баку; "Элм", 1986, с. 92-94.
12. Nasir Quluzadə, Gennadi Ağayev. Şirvanın bədii metalı. Bakı, Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi, 2012, 111 səh.
13. Ахундов, Т.И. Южный Кавказ в кавказско-передне-азиатских этнокультурных процессах IV тыс. до н.э./ Т.И.Ахундов. - Баку: Элм,- 2008.- 199 с. (Həmmüəllif)
14. Ахундов, Т.И., Alməmmədov, X.İ. və b. Muğanda neolit-eneolit dövrünün öyrənilməsi və "Muganın neolit-eneolit ekspedisiyasının"-nın gördüyü işlər haqqında. Azərbaycanda arxeoloji tədqiqatlar// -Bakı: "Xəzər Universiteti" nəşriyyatı,- 2009,- s.38-45. (Həmmüəllif)
15. Погребальный обряд раннеземледельческих племен Азербайджана. Киевский НУ им. Г.Шевченко Литературознавчистуди Киев.2010, 29-сu buraxılış, s.79-83.
16. Alməmmədov X. İ., Arazova R. B. İsmayılbəytərə abidəsindən tapılmış obsidian alətlərin trasoloji tədqiqi Azərbaycan Arxeologiyası Cild 23 № 1, Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2020, -12-29.
17. Quliyev F.E., Yoşihiro Nişiyaki. "Sivilizasiyanın başlanğıc nöqtəsi - Göytərə neolit dövrü abidəsi", Bakı, 2012, 32 səh.

GƏDƏBƏYİN ORTA ƏSR ARXEOLoji ABİDƏLƏRİ

Medieval Monuments of Gedabey District

Dos.Dr. Tükəzban Göyüşova-Alyeva

Təranə Babayeva

AMEA Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutu

Xülasə

Azərbaycanın maddi mədəniyyəti tarixinin öyrənilməsində Gədəbəy rayonunun Son Tunc-Erkən Dəmir dövrü abidələri qədər Orta əsr abidələrinin öyrənilməsi də vacibdir. Gədəbəyin Orta əsr abidələri əsasən qəbir abidələri, ibadətgahlar, monastır, kilsə və sövmələr, müdafiə qalaları, yaşayış yerləri və s. ilə izlənilir.

Gədəbəy rayonu ərazisində Orta əsrlərə aid bir neçə istehkam-qala da mövcuddur. Onlar Söyüdlü kəndi ərazisindəki IX əsrə aid Qız qalası və Qalakənd ərazisindəki X əsrə aid Koroğlu qalasıdır.

AMEA-nın Gədəbəy arxeoloji ekspedisiyası son illərin tədqiqatları nəticəsində orta əsrlərə aid bir neçə arxeoloji abidələri qeydə almışdır. Daryurd kəndindən cənubda "Almalıq" adlanan ərazidə qeydə aldığımız nekropolda bir neçə qəbir yerli əhali tərəfindən dağdılmışdır. Aldığımız məlumatlara görə bu qəbirlərdən xeyli sayda saxsı qab nümunələri, metal əşyalar, muncuqlar və s. maddi-mədəniyyət nümunələri əldə olunaraq talan edilmişdir. Qəbrin plan və quruluşunu öyrənmək üçün dağılmış qəbirlərdən birini təmizləyərkən torpağa qarışmış müxtəlif qablara aid saxsı fraqmentləri, bir neçə qırmızı rəngli, müxtəlif formalı əqiq muncuq əldə etdik. Qəbir çalısının 1 m dərinliyindən açıq qırmızı rəngli gildən düzəldilmiş, zoomorf qulplu, dar boğazlı kuzə tipli qab aşkar edildi. Aparılmış ilkin tədqiqatlar, qəbirdən əldə edilmiş saxsı qabların forma və hazırlanma texnologiyası göstərdi ki, saxsı qablar antik dövrün son mərhələsinə aiddir.

Erkən orta əsrlərə aid yaşayış yeri Daryurd kəndi ərazisində Qabaq tala və ya Göl yeri adlanan ərazidə qeydə alınmışdır. Oradan tapılmış zoomorf formalı qab öz orijinallığına görə indiyə qədər Azərbaycan ərazisindən tapılmış zoomorf qablardan fərqlənir. Uzun boğaza, aşağıya doğru getdikcə enlənən gövdəyə malik qabın forması tovuzquşunu xatırladır.

Gədəbəyin Göyəli kəndi də tarixin müxtəlif dövrlərinə aid müxtəlif növ abidələri ilə zəngindir. Burada aparılmış arxeoloji kəşfiyyat zamanı bir neçə abidə qeydə alınmışdır. Onlardan biri də "Narı yeri" adlanan orta əsr yaşayış yeridir. Abidə, yaşayış evinin bünövrəsi qazılarkən aşkar edilmişdir.

Mormor kəndi ərazisində qeydə aldığımız Antik və Erkən Orta əsrlərə aid yaşayış yeri əhali arasında "Oddax" adlandırılır. Meşə ətəyində təxminən 1 ha yaxın ərazini əhatə edən əkin sahəsindən antik dövrə aid xeyli yer üstü saxsı fraqmentlərinə, obsidian parçalarına rast gəlinirdi. Saxsı fraqmentləri müxtəlif qabların hissələrinə (ağız, oturacaq, qulp, gövdə) aid olub aynaxoya (süddən biçimli qab), cam, küpə tipli qabları təmsil edir. Şumlanmış ərazidə yanaraq qırmızı rəng almış torpaq

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

MİRAS
AZƏRBAYCANIN Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi
KONKRET İCRAAT BİRLİYİ

Eşqin kanı Qarabağdır!

V BEYNƏLXALQ HƏMZƏ NİGARİ SİMPOZİUMU

MATERİALLARI

2022-ci il Şuşa ilinə həsr olunur.
Quzanlı/Ağdam, 17-19 may 2022-ci il

Hazırlayanlar:

Şəhla XƏLİLLİ
Fəriz XƏLİLLİ
Metin HAKVERDİOĞLU